

Nr 279.

Av herr **Rosén**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.*

Uti propositionen nr 121 angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd föreslås bland annat, att domsrätten i första instans beträffande vissa anmärkningsmål skall överflyttas till riksräkenskapsverket och utövas av dess chef ensam, samt att 7 revisorstjänster skola avföras från detta ämbetsverks ordinarie stat (2 nu lediga tjänster indragas och 5 andra överföras å indragningsstat), allt räknat från och med ingången av nästa budgetår.

Att nu, sedan det nybildade verkets existensberättigande blivit satt i tvivelsmål, utöka dess funktioner med domsrätt synes föga välbetänkt. Även andra skäl tala mot den föreslagna förändringen.

Sedan 1902 års lönerogleringskommitté uti ett den 18 juni 1904 avgivet betänkande angående kammarrätten föreslagit, att antalet ledamöter uti vissa mål, bl. a. anmärkningsmålen, skulle minskas från 4 till 3 ledamöter, yttrade vederbörande departementschef, som avstyrkte förslaget, vid föredragning av ärendet enligt statsrådsprotokoll den 3 april 1908 (prop. nr 157, sid. 38) bland annat följande: »Jämväl för anmärkningsmålen vidkommande hyser jag betänkligheter att tillråda den ifrågasatta anordningen. Dels utgör kammarrätten första instans för dessa mål, — — — dels hava nu ifrågavarande mål i övervägande grad ett juridiskt skaplygne, som påkallar beaktande jämväl i fråga om formen för deras handläggning och avgörande.» Beträffande taxeringsmålen åter anförde departementschefen: »För egen del synes mig antagligt, att det utan förfång för rättssäkerheten bör kunna anförtros åt tre kammarrättsledamöter att avgöra dessa mål, vilka — därutinnan olika anmärkningsmålen, som röra sig över hela statsförvaltningen — för en rätt handläggning kräva förtrogenhet huvudsakligen endast med gällande skattelagar.» Departementschefens sålunda uttalade mening blev sedermera av riksdagen gillad och godkänd. Uti ett av dåvarande statskommissarien Chr. L. Tenow och revisionskommissarien Richard Vide den 15 augusti 1913 avgivet betänkande med förslag till inrättande av ett rikstrevisionsverk (namnet sedermera ändrat till riksräkenskapsverk) föreslogo dessa (sid. 61 i betänkandet), att anmärkningsmålen skulle i det föreslagna ämbetsverket »avgöras av tre ledamöter, av vilka minst en fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som må i domarvärv nyttjas».

Uti avgivet yttrande över det nu föreliggande ärendet har kammarrätten anfört följande enligt å sid. 34 i prop. intaget referat: »Beträffande handläggningen av anmärkningar, som anhängiggöras av riksräkenskapsverkets revision, har kammarrätten förklarat sig anse åtskilliga skäl tala för kommitténs förslag att låta riksräkenskapsverket självt i första hand pröva de av verkets revision framställda anmärkningarna. Såsom ett oefftergivligt villkor härför måste dock, oavsett huruvida kammarrätten eller statskontoret bleve överinstans i förhållande till riksräkenskapsverket, uppställas den fordran, att nödig ändring skedde av verkets nuvarande organisation, särskilt i syfte att skilja mellan revisions- och domarfunktionerna, samt att verket erhöles en sådan förstärkning av kvalificerad arbetskraft, som kunde göra detsamma skickat att möta ifrågvarande nya uppgift.» Även besparingskommittén har uti sitt i ämnet avgivna betänkande (sid. 26) föreslagit, att anmärkningsmålen hos riksräkenskapsverket skulle avdömas av tre ledamöter.

Att stick i stäv mot alla dessa från sakkunnigt håll avgivna yttranden överflytta domsrätten beträffande de hos riksräkenskapsverket framställda revisionsanmärkningarna till en enda person förefaller orimligt och stridande mot kraven på nödig rättssäkerhet även i första instans, detta så mycket mer som den nuvarande chefen för ämbetsverket, såvitt man vet, hittills aldrig varit verksam som domare i anmärkningsmål och ämbetsverkets båda byråchefer, av vilka en vid förfall för generaldirektören inträder i hans ämbete, sakna juridisk utbildning.

Det är en väsentlig skillnad mellan de funktioner, som nu åligga riksräkenskapsverket, nämligen att vara åklagare i anmärkningsmålen, och att utöva domsrätten i samma mål, vilka ju icke hänföra sig till ett avgränsat område, såsom förhållandet är inom de förvaltande verken med sina specialrevisioner, utan »röra sig över hela statsförvaltningen», såsom departementschefen i propositionen av år 1908 uttryckte saken. Att tilldelandet av domsrätt åt riksräkenskapsverket och anordnandet av kammarrätten såsom högsta instans i vissa besvärs- och anmärkningsmål kommer att följas av krav på ökade arbetskrafter på båda hållen är ganska säkert, något som även synes framgå av de avgivna yttrandena över besparingskommitténs betänkande. Att blotta överflyttandet till kammarrätten av en viss grupp besvärs- och anmärkningsmål, såsom föreslagits i propositionen, skulle öka dess arbetsbalans framgår av bland annat statskontorets yttrande, däri det heter (prop. sid. 29): »Det syntes emellertid då bliva nödvändigt att låta även besvärs- och anmärkningsmål i samma frågor avgöras av kammarrätten såsom slutlig instans, vilket skulle föranleda en icke o betydlig ökning i kammarrättens arbetsbörda. Med hänsyn till detta ämbetsverks arbetsbelastning och stora balans av oavgjorda mål måste en sådan ökning väcka betänkligheter.»

Innan några ändringar beträffande instansordningen för nu ifrågakomma mål vidtagas, bör, enligt mitt förmenande, först undersökas, huru-

vida icke regeringsrättens arbetsbörda kan genom förenklingar i arbets sättet och andra reformer lättas.

Med hänsyn till de kompetenskrav, som ställas på regeringsråden, och det mera utredda skick, målen hava vid föredragningen inför regeringsrätten, böra tre regeringsråd (enligt regeringsrättens årsbok äro de nu i regel fem) kunna, synes det mig, utan att rättssäkerheten äventyras, avdöma de mål, som enligt propositionen skola avdömas av en enda person i riksräkenskapsverket.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang framhålla, att propositionen, om jag fattar den rätt, lider av en betänkelig inkonsekvens, ity att exempelvis sådana anmärkningar, som uppkomma vid granskningen av taxeringslängderna — mål oftast av enklare beskaffenhet och fallande inom kammarrättens specialområde — skola få fullföljas från kammarrätten till regeringsrätten, varemot andra anmärkningsmål, som ej sällan äro av mera invecklad beskaffenhet och beträffande vilka kammarrättens kompetens ej kan vara lika omfattande, skola stanna hos kammarrätten såsom högsta instans.

Uti propositionen föreslås vidare, att sju revisorstjänster skola avföras från riksräkenskapsverkets ordinarie stat. Med större fog och med mindre risk kunna helt säkert en del andra indragningar göras inom riksräkenskapsverket. Att detta ämbetsverk blev vid sin tillkomst överorganiserat lider intet tvivel; det organiserades såsom ett större förvaltande verk med generaldirektör och en rad byråchefer. I stället är ju riksräkenskapsverket huvudsakligen ett bokförings- och revisionsverk. Det torde vara tydligt, att byråchefsbefattningar i ett sådant ämbetsverk äro obehöfliga. Ganska snart efter verkets tillkomst indrogs också utan vidare en byråchefsbefattning såsom obehöflig. Även de två andra byråchefsbefattningarna torde tämligen saklöst kunna indragas. Såsom avdelningschefer och ledamöter av styrelsen böra förste revisorerna med sin erfarenhet och sakkunskap väl kunna fungera. Enär de, i olikhet med verkets byråchefer, äga juridisk utbildning, hava på dem redan överflyttats de viktigare göromålen såsom anmärkningsföredragningen. Då den reviderande personalen nu minskas i så avsevärd omfattning, böra förste revisorerna för framtiden även kunna medhinna de göromål, som nu utföras av de två byråcheferna.

Chefsbefattningen för riksräkenskapsverket bör under sådana förhållanden vid nuvarande innehavarens avgång, vilken inträffar senast 1927, kunna nedflyttas från generaldirektör till överdirektör.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra om det särskilda yttrande, som en inom statsförvaltningens olika områden så erfaren och beprövad man som dåvarande presidenten i kammarrätten Alb. Petersson anförde till kammarrättens protokoll den 29 april 1914 »rörande ett eventuellt nytt revisionsverk». Denne anförde bland annat: »Om emellertid, trots alla skäl som tala däremot, revisionsavdelningen i kammarr-

rätten och riksbokslutsbyrån i statskontoret skola utbrytas ur sina respektive verk och sammanslås till ett nytt revisionsverk, så torde detta verk böra organiseras efter andra, vida enklare linjer än de i betänkan- dena utstakade. Domsrätten i anmärkningsmålen bör helt skiljas från det nya verket och förbli som nu i kammarrätten. Det finnes ingen anledning att göra någon ändring i ordningen för dessa måls avgörande.» — — — »Verket torde lämpligen böra fördelas å fyra avdelningar, en riksbokslutsbyrå och tre revisionskontor. Å var och en av dessa avdelningar bör finnas en föreståndare och arbetsledare, revisionskommisarie, som lämpligen torde kunna givas ställning som andra gradens tjänste- man eller möjligen en mellanställning mellan andra och tredje graden.

Såsom ledare av och ansvarig för det hela en chef, vars ställning skäli- gen och rimligen ej behöver vara högre än chefernas för åtskilliga andra, vida större centrala verk såsom fångvårdsstyrelsen — — — statistiska centralbyrån m. fl. Chefens uppgift blir att vaka över arbetets jämna och ändamålsenliga gång och utöva högsta ledningen av detsamma.»

Den uppfattningen, att riksräkenskapsverket bort organiseras på det sätt, som i nyss återgivna yttrande skisserats, torde numera vara täm- ligen allmänt utbredd bland dem, som haft tillfälle att mera ingående förskaffa sig kännedom om verkets arbetsuppgifter. Tiden synes därför vara inne att vidtaga sådana åtgärder, som äro erforderliga för att detta verk måtte erhålla en organisation, som i större grad än den nuvarande svarar mot dess uppgift.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att förevarande proposition i vad den avser över- flyttande av domsrätt i vissa mål till riksräkenskaps- verket icke måtte bifallas,

att de två byråchefsbefattningarna i riksräken- skapsverket indragas från och med den 1 juli 1924,

att de nuvarande innehavarna av dessa befatt- ningar från nyssnämnda tid uppföras å allmänna in- dragningsstaten med samma rätt och samma skyldig- heter som i propositionen föreslagits beträffande de revisorer, som skola å nämnda stat uppföras, samt

att chefsbefattningen för riksräkenskapsverket vid inträffande ledighet nedflyttas från generaldirektörs- graden (3:dje lönegraden) till överdirektörsgraden (2:dra lönegraden).

Stockholm den 31 mars 1924.

Gustav Rosén.